

[B] **EEN MAN DIE ZICHZELF SPEELT.
“LOUTERINGSBERG” VAN MARCEL MÖRING**

In zijn debuut *Mendels erfenis* (1990, later herdrukt als *Mendel*), zijn met de AKO Literatuurprijs bekroonde roman *Het grote verlangen* en de omvangrijke meesterproef *In Babylon*, dat ook internationaal een groot succes werd, onderzocht Marcel Möring kort gezegd het lot van losgeslagen of geïsoleerde Joodse individuen, die op zoek waren naar hun plek in de geschiedenis. Op enkele kleinere uitgaven na zweeg Möring daarna een kleine tien jaar voordat het lijvige *Dis* in 2006 verscheen, dat moest worden gezien als het eerste deel van een trilogie. Dat zwijgen was wel voorstelbaar, want Möring heeft de literaire lat voor zichzelf altijd hoog gelegd. “Er moet grote vormbeheersing zijn. Er moet literair iets gebeuren, iets gedurfs. Maar er moet ook substantiële inhoud zijn. Er moeten ideeën inzitten die niet vervliegen”, zoals hij preciseerde in een gesprek met *De Groene Amsterdammer* in 1991. Ongetwijfeld voldeed Möring aan zijn eigen normen met *Dis*, een dantesk gruwelverhaal tegen het décor van de jaarlijkse TT-motorraces in het Drentse Assen, waar Möring een deel van zijn jeugd doorbracht. Uit de kluwen van verhalen viel één duidelijke verhaaldraad te trekken: de zoektocht van de Joodse Marcus Kolpa naar zijn geliefde Chaja. Door alle, ook visueel aangebrachte, verwijzingen naar de cirkels van Dantes hel en de irriterende imponeerzucht, was *Dis* topzwaar en bleef het in de pretenties steken.

Het meer dan vijfhonderd pagina's tellende tweede deel van Mörings trilogie, *Louteringsberg*, met op de cover een intrigerend beeld van de Duitse kunstenaar Gerard Richter, is veel kalmer en klassieker van opzet en toon. De verwijzing naar het 'Purgatorio' van Dante is evident, en er staan meer allusies in de tekst, maar die zijn welhaast onnadrukkelijk aangebracht. De roman bestaat uit vijf delen, waarvan de chronologie met name in het derde deel wordt doorbroken. De delen hebben wat bevreedende titels zoals 'Denk je dat je daar bent waar je wilt zijn?' (eerste deel) of 'Daar achter de bergen, in een land dat niemand kent' (derde deel). De hoofdpersoon is een bekende uit *Dis*. In het eerste deel koopt Marcus Kolpa in 1986 een huis

op “een berg” in het oosten van Nederland. De geoefende Möring-lezer moet direct denken aan het geïsoleerd gelegen huis uit *In Babylon*, dat in die roman zo’n belangrijke rol speelt. Marcus is achtendertig en leeft samen met zijn dochtertje Rebecca (ook wel Becky) van vijf. Op advies van de huisarts neemt Kolpa een huishoudster in dienst, mevrouw Sanders, die Kolpa verzorgt en tegen zichzelf in bescherming neemt en een vervangende moederrol vervult ten opzichte van het kind. Marcus’ vrouw Chaja is drie jaar daarvoor verdwenen en elk spoor ontbreekt. Het contact tussen vader en dochter wordt indringend en vaak ook geestig beschreven. De zeer eigenwijze en eigenzinnige Rebecca windt haar vader om de vingers en zal dat ook later blijven doen. De huiselijke harmonie wordt verstoord door het bericht dat Marcus’ moeder in Haïfa, Israël, is overleden. Hij reist er direct naartoe. Zijn moeder is al begraven en heeft hem een enorme erfenis nagelaten, over de herkomst van het geld tast hij in het duister. Het eerste deel eindigt met een totale beneveling, Kolpa zakt in de tuin in elkaar.

In het tweede deel bezoekt Kolpa de VS, waar hij op zoek gaat naar een professor Hollander, die de erfenis aan zijn moeder heeft achtergelaten. Het lot brengt hem in contact met de mooie, jonge Lila Adler, afgestudeerd op de roman die Kolpa beroemd en vermogend heeft gemaakt. In een aantal hilarische scènes zoeken zij vergeefs naar sporen van Hollander. Wel ontdekken ze een bericht van hem aan de Nederlandse Rivka Polak, anagram van Kolpa. De vraag voor Marcus Kolpa wordt steeds prangender: wie is hij, waar komt hij vandaan? Een vraag die Mörings vroege werk ook al zo beheerste.

Kolpa keert reflectief terug naar zijn jaren met de mysterieuze Chaja, met wie hij na een kortstondige breuk (beschreven in *Dis*) trouwt en een dochter krijgt. Ze verdwijnt na een aantal duistere affaires, waar noch Kolpa, noch zijn vrienden, de vinger achter krijgen. Möring beschrijft dan (te) uitgebreid de vriendschap van Kolpa met de lesbische Kat (een verwijzing naar Dante’s Cato?), die deel uitmaakt van een maatschappelijk actieve vriendengroep. Alle gekoesterde idealen uit die tijd heeft Kolpa al lang opgegeven. Möring heeft inmiddels geraffineerd en kundig de spanning zo opgebouwd dat de climax in het vierde deel niet als een verrassing komt. Marcus’ vriend, de fotograaf Albert Galles, heeft

na lange naspeuringen Chaja kunnen traceren. Ze woont, volledig getroebleerd, in een psychiatrische kliniek in Israël, waar Kolpa en zijn dochter haar bezoeken. Het is een van de aangrijpendste passages van het boek, hier verraadt zich de meesterhand van Möring. Chaja herkent niemand meer, ze laten haar achter. Het laatste deel (‘Midden in de nacht, in een donker bos’) is het ware louteringsdeel, waarin Kolpa erachter komt dat zijn moeder in het kraambed is gestorven en hij daarna onmiddellijk de zoon is geworden van Rivka. Inmiddels heeft in de VS Lila Adler gesproken met Nathan Hollander, een neef van de professor Hollander die vermoedelijk Kolpa’s vader is. Ze kondigt haar komst naar Nederland aan en arriveert na een lange reis op “de berg” om Kolpa uit zijn isolement te helpen. Na lange paden van loutering en inkeer bewandeld te hebben, “ontdooit” Kolpa en worden hij en Lila geliefden.

De laatste tweehonderd pagina’s van *Louteringsberg* zijn wel erg “vol” aan gebeurtenissen en ontknopingen. Alle vragen en raadsels die Möring zorgvuldig opwerpt in de eerste delen van de roman, moeten worden beantwoord en dat gebeurt in zo’n hoog tempo dat het de lezer wel eens duizelt. Bovendien wordt de toch al onduidelijke familiale achtergrond niet altijd even helder gemaakt. Vader, zoon, echte moeder, remplaçantmoeder – het enige wat echt duidelijk wordt, is dat Marcus Kolpa behept is met een enorme verlatingsangst. Zijn (onechte) moeder heeft Nederland verlaten en hem in de steek gelaten, dat kon ze ook doen, omdat Marcus niet haar natuurlijke zoon was. Zijn geliefde Chaja heeft hem ook verlaten nadat ze betrokken was geraakt bij duistere affaires. Kolpa rest niets anders dan zich voor de buitenwereld af te sluiten met zijn dochter en huishoudster. Zoals Möring in een interview zei: Kolpa is “geraakt, teleurgesteld, afgestompt, gekwetst”. Een man die zichzelf speelt, een man met een beklemmende rol waar hij niet uit kan stappen. Het zijn de anderen die hem in beweging krijgen, lossen maken. “Het is ook niet zo dat alles tot een volledige afronding komt. Een literaire roman moet onzekerheden hebben.”

Möring beschrijft Kolpa uitgebreid en indringend, tot zijn wijnvoorkeuren toe, maar het zijn de andere verhaalpersonages die hij scherper portretteert. De vindingrijke, ongrijpbare dochter; de intrigerende

huishoudster, die een beheerste erotiek uitstraalt; de mooie, intelligente Lila Adler, die als een geofefende muze geleidelijk aan Kolpa voor zich wint; deze personen kleuren de roman en geven hem ook duidelijk contouren. Van een heel bijzondere stijl heeft Möring het nooit moeten hebben en ook nu zijn de zogenaamde grappen vaak flauw en studentikoos.

Louteringsberg is een roman die zeker de vergelijking met *In Babylon* kan doorstaan, ook een boek vol raadsels, existentiële twijfel, Joodse geschiedenissen, ook een boek waarin een eenling zijn plaats zoekt in de wereld en in de geschiedenis. Welk boek de hoofdpersoon van *Louteringsberg* Marcus Kolpa heeft geschreven, wordt niet duidelijk, maar het lijkt wel verdacht veel op... *In Babylon!* Dat maakt nog eens aannemelijker dat Möring steeds varieert op dat ene boek, dat hij telkens op een andere manier, verdiept en gelaagder schrijft. In de minst geslaagde en veel te uitvoerige passages gaat Möring in op de erfenis van de jaren zestig. De discussies die in de decennia daarna worden gevoerd en die Möring in het derde deel uitgebreid weergeeft, leiden af van zijn zuivere thematiek: de plaats van de Joodse intellectueel die de geschiedenis torst en zich daarvan moet bevrijden. Dat proces geeft Marcel Möring boek na boek op een heel authentieke manier weer.

DAAN CARTENS

MARCEL MÖRING, *Louteringsberg*, De Bezige Bij,
Amsterdam, 2011, 506 p.
